

Vattenriket i fokus 2021:04

Rödspovsinventering

i Kristianstads Vattenrike 2021

Roine Strandberg, Mirja Ström-Eriksson & Richard Ottvall

Titel: Rödspovsinventering i Kristianstads Vattenrike 2019
Utgiven av: Biosfärkontoret Kristianstads Vattenrike
Författare: Roine Strandberg, Mirja Ström-Eriksson & Richard Ottvall
Copyright: Biosfärkontoret Kristianstads Vattenrike
Upplaga: Endast pdf-version på vattenriket.kristianstad.se
Rapportserien Vattenriket i fokus: 2021:04
ISSN: 1653-9338
Layout: Författarna och Ebba Trolle
Omslagsbild: Rödspov *Limosa limosa*, Foto: Författarna.

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning	5
Material och metoder	6
Resultat	7
Rödspov	7
Håslövs ängar	7
Isternäset	7
Hovby ängar	7
Observationer från Artportalen	8
Reproduktion rödspov	8
Övriga vadare	8
Håslövs ängar	8
Isternäset	8
Hovby ängar	9
Predatorer	9
Jämförelse med tidigare inventeringar av rödspov	11

Sammanfattning

Våren 2021 utfördes den riktade inventeringen av rödspov i Kristianstads Vattenrike för sjunde året i rad. Antalet rödspovar har återhämtat sig sedan 2016 och håller nu en låg men jämn nivå kring 7–8 par. Under inventeringen 2021 uppskattades det totala antalet rödspovar till 18 individer, åtta par och två hanar. Av dessa fanns ett par på Isternäset och sju par och två operade hanar på Håslövs ängar. Antalet kläckta kullar var svåruppskattat och bedömdes till 2–5 på Håslövs ängar men inga ungar överlevde till flygg ålder. De häckande rödspovarna hade lämnat Vattenriket redan i mitten av juni. Reproduktionen är således fortsatt dålig med 0–4 flygga/år och totalt endast ett tiotal flygga ungar 2015–2021. Vadarfåglar hade överlag dålig häckningsframgång 2021 och ytterst få ungar noterades. Bland predatorer var som tidigare förekomst av brun kärrhök, röd glada och kråka påtaglig men endast en räv sågs under årets inventering. Dock fanns ett gryt på norra delen av Hovby ängar. Predationen bedömdes vara hög både på ägg (gott om äggskal på gångstigarna) och små ungar (snabbt försvinnande efter kläckning), men även födobrist och väder kan ha haft stor inverkan på resultatet med kyla i maj och torka i juni. Årets resultat visar en stabilisering på en låg nivå av det totala antalet rödspovar i Kristianstads Vattenrike men samtidigt fortsätter antalet hanar långsamt att minska. Återkommande torka under försommaren har sannolikt en starkt negativ påverkan på häckningsframgången, detta trots vattenhållande åtgärder på strandängarna.

Inledning

Rödspoven har de senaste decennierna minskat dramatiskt i Kristianstads Vattenrike och sedan 2015 utförs därför, utöver inventering, studier av häckningsframgång i området för att följa upp utvecklingen. I slutet av 1960-talet gjordes en simultanräkning längs Nedre Helgeåns vattensystem och 94 par räknades med 52 kring Hammarsjön (Schönbeck 1968). En drastisk minskning skedde sedan fram till slutet av 1980-talet då inventeringarna resulterade i 35–40 par (Cronert 2010). Efter omfattande restaureringsarbete 1989–1990 skedde en snabb återhämtning och vid inventering 1997 räknades 65 par rödspov i nuvarande biosfärsområde (Cronert & Lindblad 1998). Därefter har arten fortsatt att minska på strandängarna inom vattensystemet (Cronert 2010, Strandberg m.fl. 2019). Antalet rödspovar nådde en lägstanivå 2016 med 17 individer i hela biosfärsområdet och faktumet att 14 av dessa var hanar gjorde läget än mer oroväckande (Strandberg m.fl. 2017). De efterföljande två åren ökade antalet rödspovar igen men ett överskott av hanar var fortsatt gällande. Under 2019–2020 jämnades könsfördelningen ut och antalet par var åter i nivå med 2015 (8 par) medan det fanns 3–4 oparade hanar (Strandberg m.fl. 2019, Strandberg m.fl. 2020).

Från att ha varit utspridd i biosfärsområdet med par på de flesta lämpliga strandängar, häckar rödspoven idag endast regelbundet på Håslövs ängar och med ett fåtal par på Isternäset. Enstaka misslyckade häckningsförsök har även gjorts vid Pulken 2018 och på Hovby ängar 2017 (Strandberg m.fl. 2017, Strandberg m.fl. 2018). Hovby ängar var fram till 2009, då 9 par häckade, den viktigaste lokalen för arten i Vattenriket jämte Håslövs ängar (Cronert 2010). På Rinkaby ängar har rödspoven inte konstaterats häcka sedan 2003 (5 par: Cronert & Lindblad 2004).

Häckningsframgång och reproduktion är svårbedömd för arten men har legat på en oroväckande låg nivå med 0–4 flygga/år; totalt 10 observerade till bedömt maximalt 18 flygga ungar 2015–2020 (Strandberg m.fl. 2017, Strandberg m.fl. 2018, Strandberg m.fl. 2019, Strandberg m.fl. 2020, Ström-Eriksson & Ottvall 2015, Ström-Eriksson m.fl. 2017). Reproduktionsutfallet är därmed inte tillräckligt högt för att upprätthålla en stabil population (Strandberg m.fl. 2018).

Material och metoder

Under perioden 12 april–17 juni 2021 inventerades rödspov inom Kristianstads Vattenrike. Arbetet koncentrerades till tre lokaler och totalt gjordes nio besök vid Håslövs ängar, sju besök vid Isternäset och fyra besök vid Hovby ängar. Övriga lokaler som besöktes vid enstaka tillfällen var Adinals våtmark, Fredriksdalsviken, Viby äng, Rinkaby ängar och Pulken. Håslövs ängar besöktes som vanligt flitigast eftersom lokalen utgör kärnområdet för arten och dessutom fungerar som samlingsplats under inledningsfasen av häckningsperioden, vilket ger en god uppskattning av den totala populationen i området. Samtliga observationer av rödspov registrerades med noteringar kring beteende och eventuella häckningsindicier. I möjligaste mån könsbestämdes rödspovarna för att få en uppfattning om könsfördelning och antalet bildade par. Vid besök i slutet av maj och i juni låg fokus på att försöka avgöra hur många kullar som kläckts och i vilken omfattning ungar överlevt till flygg ålder.

Inventeringen gjordes från befintliga vägar och stigar samt från plattformar och fågeltorn. Strandängarna beträddes inte under 2021. På Hovby ängar spanades från vallar intill diken och från kullen intill dämnet på södra delen. Utöver inventeringen hämtades även uppgifter från Artportalen rörande spontant rapporterad förekomst inom området för komplettering av eventuellt missad förekomst. I år inventerades även storspov på Håslövs ängar, Hovby ängar och Isternäset. Även andra vadarfåglar räknades översiktligt och tänkbara predatorer noterades vid besöken.

Resultat

Rödspov

Håslövs ängar

Den 12 april sågs fem par på ängarna öster om plattformen där rödspovarna huvudsakligen uppehöll sig under hela säsongen. Som mest sågs 16 exemplar (sju par och två hanar) 7 maj vilket även blev årets totalsumma för Håslövs ängar. Endast två ruvningar kunde konstateras, en sydost plattformen 29 april och en ost tornet 12 maj. Troligen inledde dock flertalet par häckning, och ruvade åtminstone en kortare period, även om honorna mestadels sågs födosöka. Vid besöket 12 maj sågs endast sex hanar även om samtliga honor var närvarande, vilket indikerar att tre hanar ruvade (tre honor födosökte dessutom tillsammans). Vid besöket 25 maj noterades inte sex av individerna vilket indikerar minst sex ruvningar. Vegetationen var hög och frodig från mitten av maj vilket omöjliggjorde upptäckten av ruvande fåglar. Dessutom var tuvängen centralt inte lika hårt betad som tidigare år och därför gick det inte att se några rödspovar där överhuvudtaget under säsongen. Den 31 maj fanns fortfarande 14 rödspovar kvar på ängarna med två vaksamma par och tio individer som i gemensam flock jagade iväg en storspov som blev för närgången till de två paren. Den höga vegetationen gjorde att spovarna endast sågs korta stunder men att det fanns kläckta ungar i gräset var uppenbart utifrån de adulta fåglarnas beteende. Hur många kullar som kläckts var dock omöjligt att säga men vi antar att minst två kullar, kanske någon mer, blev kläckta. Däremot tyder de regelbundna observationerna av födosökande honor på att flera häckningar avbröts i ett tidigt stadie. Vid återbesök 17 juni fanns inga rödspovar kvar på ängarna och därmed var det säkerställt att samtliga häckningar misslyckats.

Isternäset

På Isternäset sågs rödspovar endast vid tre av de sju besöken med två par 16 april och ett par 16 maj och 31 maj. Ett av paren som observerades 16 april antas ha varit på tillfälligt besök från Håslövs ängar. Det stationära paret höll i slutet av maj till på kullarna mellan Helge å och översvämningsängarna där de uppvisade häckningsbeteende även om det inte kunde härledas till en boplatz. Vid återbesök 17 juni sågs de inte till i området och hade med andra ord avbrutit häckningsförsöket. Rödspovsparet rapporterades endast vid ett tillfälle till Artportalen under perioden 24 april–16 maj vilket kan ha berott på att de inte var lika hårt knutna till lokalen eller att de inlett ruvning och därmed var svårsedda. Här är värt att notera att inget spel noterades på Isternäset under våren, varken av fågelskådare eller inventerare.

Hovby ängar

Inga observationer av rödspov gjordes 2021. Ängarna torkade ut snabbt och var överlag märkbart fågelfattiga från en bit in i maj trots att det såg lovande ut i april (se nedan under övriga vadare).

Tabell 1. Resultat från rödspovsinventeringen 2021 i Kristianstads Vattenrike.

Lokal	Ind.	par	oparade hanar	ruvningar	Kläckta kullar	flygga
Håslövs ängar	16	7	2	6 (7)	2 (5)	0
Hovby ängar	4*	2*	0	(1)	0	0
Isternäset	0	0	0	0	0	0
Totalt	18	8	2	6 (–8)	2 (–5)	0

*inräknade i totalsiffran från Håslövs ängar

Observationer från Artportalen

Årets rapporter till Artportalen härrör i huvudsak från Håslövs ängar och Isternäset. De första fyra rödspovarna för året sågs vid Håslövs ängar 25 mars och dagen efter fanns även två individer på Isternäset. Som mest räknades 16 ex på Håslövs ängar 10.4 vilket är samma antal som maximalt noterades vid inventeringen 7 maj. Från Isternäset rapporterades som mest sex individer 9 juni vilka förmodas inkludera fåglar som gett upp häckningsförsök på Håslövs ängar. Utanför de två huvudlokalerna sågs enstaka fåglar vid Pulken 28 mars, 11 april och sedan två exemplar 3–6 maj. I övrigt gjordes endast tre ströfynd av en individ vid Adinals våtmark, troligen på tillfälligt besök från Isternäset, 13 april, 9 maj och 21 maj.

Reproduktion rödspov

Inga rödspovarsungar kom på vingarna i Vattenriket 2021 och av allt att döma misslyckades flertalet häckningar under ruvningsperioden i april–maj. Som vanligt var det dock svårt att uppskatta hur många kullar som kläckts och att avgöra i vilket skede av häckningscykeln spovarna avbrutit häckningarna. Att inga spovar återfanns på häckningsplatserna 17 juni var lite oväntat men troligen dröjde paret på Isternäset kvar i området då det åter noterades två exemplar där 27 juni varav den ena fanns kvar till och med 6 juli (Artportalen).

Övriga vadare

Vid fältbesöken registrerades samtliga vadarfåglar översiktligt för att få en bild av populationerna på lokalerna (Tabell 2).

Håslövs ängar

Ett drygt hundratal tofsvipor räknades på ängarna vid ett par tillfällen varför antalet sattes till drygt 50 häckande par. För rödbena var det svårbedömt men en försiktig bedömning ger 15–20 par. Storspovarna registrerades mer noggrant och resultatet blev 5–6 par; osäkert om det fanns fler än fem honor. Således generellt en nedgång i antalet häckande vadare på Håslövs ängar från förra året men trots detta låg antalen i nivå med inventeringsresultatet från 2017 (Strandberg m.fl. 2017). Häckningsresultatet var mycket dåligt 2021 och ytterst få vipungar sågs på ängarna. Vid återbesök i juni sågs endast en vippull och två storspovar varnade. Ett 20-tal vipor och tiotal rödbenor uppehöll sig på västra delen av ängarna och här fanns troligen några ungpåttar eftersom en handfull av vardera arten sågs attackera kråkor och glador. Storspovarna varnade på olika ställen vilket indikerar två kläckta kullar. Två tidiga ruvningar misslyckades då en storspov, uppenbarligen honan i paret, hittades död (fjäderrester) vid det tomma boet norr om parkeringsplatsen och ett bo prederades nära fågeltornet i början av maj.

Isternäset

De flesta vadarearterna verkar ha hållit ställningarna från förra året på lokalen även om häckningsresultatet var uselt då juvenila vadare inte sågs överhuvudtaget på lokalen. Två revirhävande storspovar noterades, en kring plattformen och en på Blackan. En hona sågs även tillfälligt nära plattformen och ruvning kan ha inletts norr eller söder om järnvägen. En hel del adulta vadare som misslyckats med häckningarna i närliggande områden samlades på Isternäset i juni, bland annat räknades 70 tofsvipor och 40 rödbenor 17 juni.

Hovby ängar

Det såg lovande ut vid besöket 17 april med 13 par rödbena, gott om enkelbeckasin (troligen inkluderande en del rastande fåglar) och minst 35 par tofsvipa. Tyvärr hade en stor andel lämnat ängarna redan vid återbesöket 9 maj då endast 14 rödbenor och 50 vipor noterades. Här kan väl tänkas att en del ruvande vadare var svårsedda men ängarna var uttorkade och förutsättningarna föreföll mindre goda för häckning. Den 1 juni hade ungefär hälften av dessa lämnat området och inga pulli/ungfåglar noterades. Framförallt de norra delarna av ängarna var torra och fågelfattiga. För storspoven var dock förekomsten relativt god med 10–12 par inräknade, även om det är sex par färre än 2017 (Strandberg m.fl. 2017; notera att antalet inkluderar häckningar på närliggande åkermark som är svåra att separera från de som häckar på strandängarna). Huruvida häckningarna lyckades är oklart men varnande fåglar sågs centralt och längst i söder.

Tabell 2. Antalet par av utvalda vadararter vid Håslövs ängar, Hovby ängar och Isternäset 2017 respektive 2020. Antalet är översiktligt räknat 2020.

	Håslöv		Hovby		Isternäset		Totalt	
	2017	2020	2017	2020	2017	2020	2017	2020
Tofsvipa	50–55	65–75	63–65	40–45	31–35	20	144–155	125–140
Rödbena	12	25–30	10–12	8–10	8–10	5–7	27–31	45–52
Storspov	5–6	5	8	7–8	1	1	14–15	13–14

Predatorer

Samtliga predatorer noterades vid besöken på strandängarna (Tabell 3), förutom måsfåglar som inte observerats ta ägg eller vadarungar i området trots ständig närvaro.

Observationer av däggdjur var som vanligt få, vilket säkert beror på att de företrädesvis jagar nattetid, men en räv sågs vid dämnet på södra delen av Hovby ängar 17 april. På norra delen av ängarna, vid det stora diket 600 m öster om Gamlegården, fanns även ett rävgryt som verkade bebott (Figur 1).

Figur 1. Rävgryt på Hovby ängar (gul markering) intill ett av de större diken som dränerar ängarna på vatten.

Patrullerade bruna kärrhökar sågs regelbundet på strandängarna och vi noterade likt förra året att vattensorken hade ett dåligt år i Vattenriket. Detta medför att kärrhökarnas byten till större delen utgörs av fåglar och antagligen en del vadarungar.

Glador sågs ofta i anslutning till strandängarna men sällan över delområden med tätare vadarförekomst. Vi har fortfarande inte sett en glada ta något byte på strandängarna och tror att de i första hand genomsöker ängarna efter as/kvarlevor från andra predatorer eller självdöda fåglar/rötägg etc.

Pilgrimsfalk noterades endast vid två tillfällen på Håslövs ängar och stenfalk vid ett besök på Hovby ängar.

Kråkfåglar är ett ständigt närvarande hot mot ägg och ungar. Gråkråka är förmodligen den främsta predatorn på vadarägg. Vi hittar relativt ofta äggrester intill gångstigarna på Håslövs ängar där vi finner det sannolikt att kråkor är förövare. De uppehåller sig ofta i närhet till vadarbona och är relativt opåverkade av mobbade vipor/rödbenor m.fl. Kajor ses i varierande antal beroende på flockstorlekar. De födosöker huvudsakligen på kortbetade ytor och eftersom grästillsväxten kom igång tidigt i år betydde det att de inte konfronterades med de häckande vadarna i någon större utsträckning (få observationer där kajor mobbades av vadare). De uppehöll sig t.ex. i huvudsak kring parkeringen på Håslövs ängar, nära markvägen på Isternäset och i västra kanten av Hovby ängar (där ytterst få vadarbon finns).

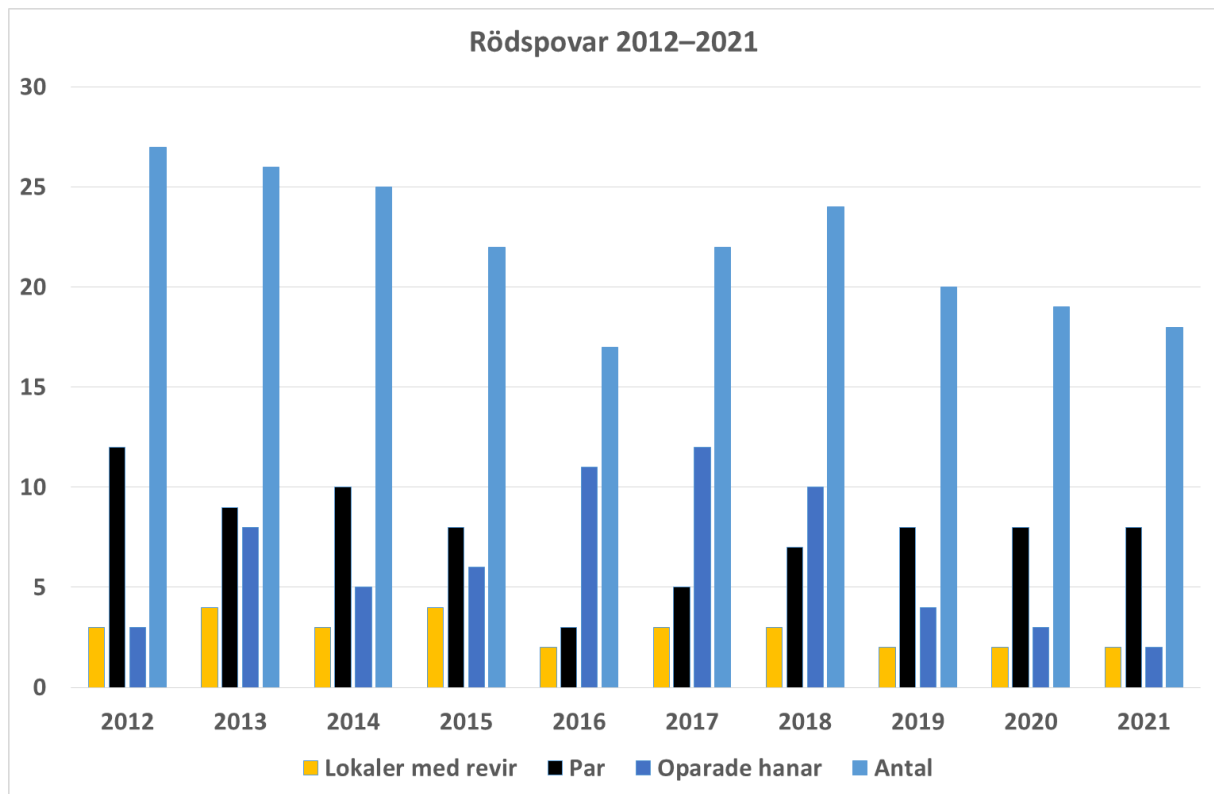
Tabell 3. Antalet predatorer per besökstillfälle inom de tre inventerade strandängsområdena 2021.

	Håslöv									Isternäset							Hovby			
	April			Maj				Juni	April				Maj		Juni	April		Maj	Juni	
Art	12	22	29	3	7	12	25	31	17	12	16	22	29	16	31	17	17	20	9	1
räv																	1			
vit stork																		1		
brun kärrhök	4	1	4	2	2		1	2	2	1	2	2		1		1	5	3	4	3
röd glada	1	2	2	1	1	1	2	3	2	2	1	1	1	1		1		1	2	3
sparvhök	1		1																	
pilgrimsfalk		1			1															
stenfalk																			1	
korp		1										1								
kråka	12	8	5	4	4	8	6	2	25	12	5	12	2	6	5	4	9	8	17	12
råka			6			10	8	20	30		6			2	10					2
kaja						20		5	20		4	10	28	26	15	6	40	30	19	14
skata																	1			

Jämförelse med tidigare inventeringar av rödspov

De tre senaste åren har antalet rödspovspar varit stabilt medan oparade hanar minskat med en individ per år (Figur 2). Detta ger en fortsatt nedgång i den totala populationen i Kristianstads Vattenrike trots en tydlig återhämtning av den reproduktiva populationen sedan bottenåret 2016 (Cronert 2010, Strandberg m.fl. 2019). Trots detta har häckningsframgången varit slående dålig med endast tio observerade flygga/nära flygga ungar under de sju år som rödspovarna studerats ingående (Tabell 4). Håslövs ängar är i nuläget den enda lokalen med en positiv trend vad gäller antalet par och påbörjade häckningar. Enstaka par har svårt att lyckas med häckningen och på Isternäset har det endast blivit en flygg unge under studieperioden i samband med att det fanns tre par på lokalen (2019).

Trots en fortsatt långsam minskning i populationen verkar de förbättrade förutsättningarna för häckande vadare, med vattenhållande åtgärder, på Håslövs ängar vara positiva. Tyvärr motverkas effekten av åtgärderna av de senaste årens torra och varma väder under försommaren vilket gett en snabbare uttorkning av de centrala delarna än vad som är önskvärt (se nedan). De senaste tre åren har således Håslövs ängar haft en positiv utveckling med ett ökat antal häckande vadare även om häckningsresultatet varierat starkt mellan åren.

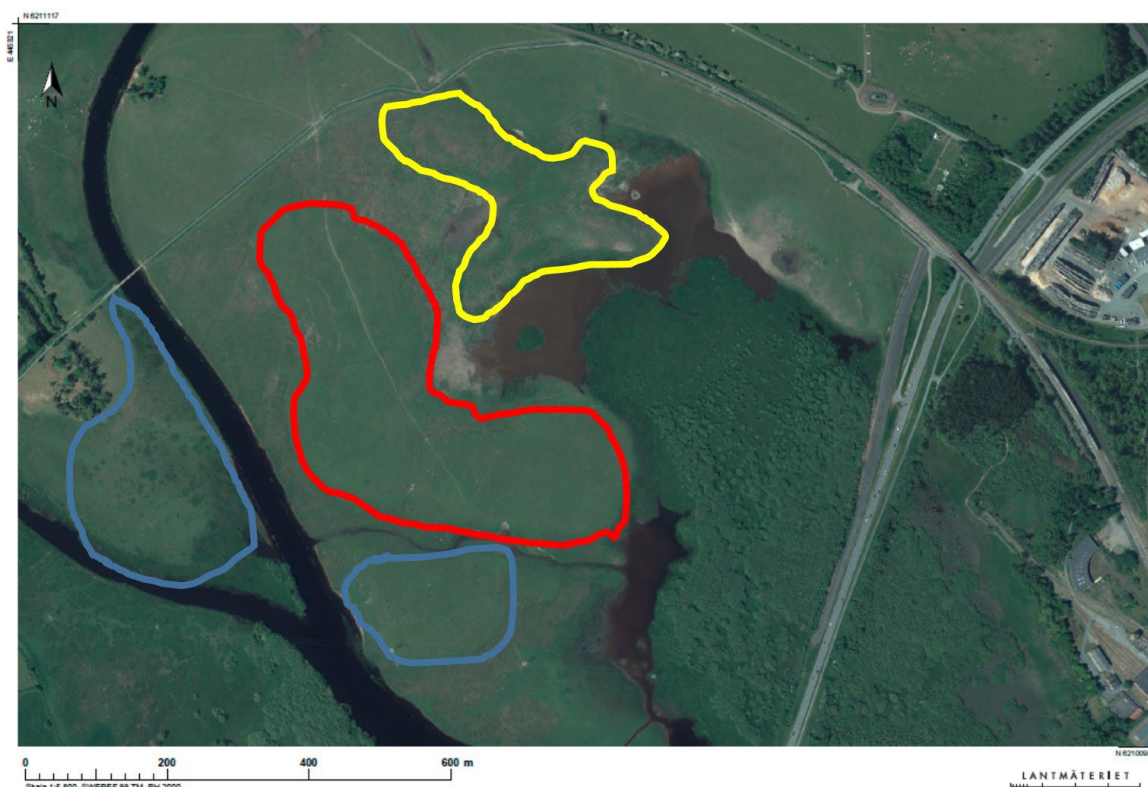

Figur 2. Antalet rödspovar i Kristianstads Vattenrike 2010–2020. Antalet par är omräknat 2013 och 2014 efter dagens kriterier där antalet par baseras på observerade honor.

Predation, väder, markanvändning och strandängarnas befintliga skick är tydliga faktorer som påverkar häckningarna. Predation på ungar och ägg får anses vara en fortsatt påtaglig anledning till den dåliga häckningsframgången, även om det är svårt att samla konkreta data kring detta. Tydligast märks predationen genom att studera tofsviporna på ängarna där vi noterat hög frekvens av omläggningar i kombination med många fynd av äggskalsrester.

Vädrets påverkan har under senare år framförallt bidragit till torka vilket är ett påtagligt problem under perioden efter kläckning då vätor och kärr är av stor vikt för födotillgången. Sämre födotillgång innebär också att vadarungarna tvingas exponera sig mer och därmed lättare blir byte för predatorer. Strandängarna torkade ut snabbt i juni och lika snabbt försvann rödspovarna på Håslövs ängar; två veckor efter kläckning hade spovarna lämnat ängarna. Den kalla våren bör även ha påverkat vadarna, då kläckningen var sen (någon gång mellan 25 och 31 maj), vilket dels kan bero på sena etableringar och dels på omläggningar. Värmen kom inte förrän 29 maj och det kan vara värt att nämna att flera par brun kärrhök lade om i slutet av maj vilket resulterade i kläckningar i slutet på juni, vilket är ovanligt!

Hovby ängar var vattenfattigt redan i början av maj och här rensades de större dikena förra året vilket naturligtvis kan ha haft negativ effekt på våtmarksfåglar närmast dikena. Framför allt torde torkan i kombination med snabb avsänkning av Hammarsjön på grund av uteblivna regn bidragit till att ängarna torkat ut. Inom stora delar av ängarna finns också sandiga jordarter som också torkar ut snabbt.

Figur 3. Iternäset med markerade ytor med restaureringsbehov. Gul markering: igenväxning med skräppor och undermåligt betad tuvmark; röd markering: rikligt med hagtornsbuskar; blå markeringar: igenväxning men inte studerat närmare.

Igenväxning är ett annat problem som bör uppmärksammas. I första hand är det Iternäset och Rinkaby ängar som är påverkade. På Iternäset har storväxta skräppor tagit över i delar av tuvängarna och på de högre liggande delarna av betesmarken är det relativt tätt mellan hagtornsbuskarna. Rödspovarna verkar oftast lägga bona på dessa högre partier. På Rinkaby ängar är betestrycket inte tillräckligt för att hålla nere vegetationen och i tuvängar med vasstarr häckar i stort sett endast enkelbeckasin (förutom tättingar som gulärta, ängsfiol och sävsparv). Längs diken har al och vide växt upp till ridåer. En röjning av träd, buskar och större örtvegetation (skräppor m.m.) på Iternäset (Figur 3) och Rinkaby ängar är önskvärd. Däremot bör inte tuvängarna bearbetas för hårt då de utgör viktiga häckningsmiljöer för våtmarksfåglarna. I förekommande fall kan det dock vara en lämplig åtgärd att glesa ur dem, som t.ex. på Rinkaby ängars centrala delar.

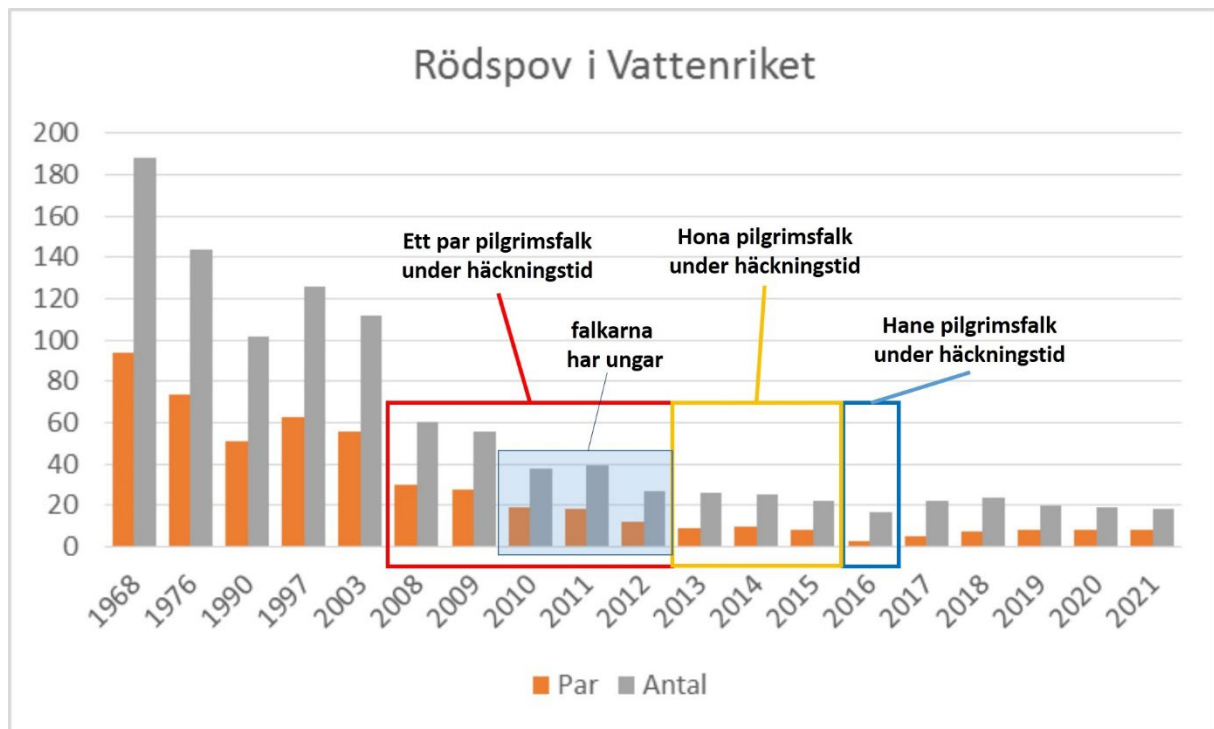
Andra faktorer som påverkar vadarnas häckningsframgång kan vara svåra att adressera, som t.ex. om ett visst överskott av hanar kan öka överlevnaden för rödspovarnas sårbara ungar. Möjligen ger överskottet extra skydd åt ungarna eftersom honorna oftast lämnar över hela ansvaret till hanarna strax innan ungarna blivit flygga (Ottvall 2015) och ett flertal oparade hanar verkar dröja kvar och bevaka ungvullarna, även när par/honor som misslyckats lämnat området. De två åren som resulterat i flest flygga ungar på Håslövs ängar, 2017 (4 flygga) och 2018 (3 flygga), var överskottet hanar 67 % respektive 62 % mot genomsnittliga 46 %. Den usla häckningssäsongen 2016 var överskottet ännu högre, 71 %, men då fanns å andrasidan endast två par rödspov på Håslövs ängar.

Tabell 4. Sammanställning över reproduktion för rödspovarna i Kristianstads Vattenrike 2015–2021. I tabellen presenteras antalet par, påbörjade häckningar, misslyckade häckningar, kläckta kullar och flygga ungar för huvudlokalerna Håslövs ängar och Isternäset samt övriga lokaler. I tabellen presenteras endast bekräftade kläckta kullar och flygga ungar (inkluderar ungar observerade i nära flygg ålder, >3 veckor gamla) varför siffrorna är ett minimum.

		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Par	Håslövs ängar	4	2	4	5	4	6	7
	Isternäset	2	1	0	1	3	2	1
	Övriga lokaler	2	0	1	1	1	0	0
	Totalt	8	3	5	7	8	8	8
Häckningar	Håslövs ängar	4	2	4	5	3	5	6
	Isternäset	2	1	0	1	3	2	1
	Övriga lokaler	0	0	1	1	0	0	0
	Totalt	6	3	5	7	6	7	7
Missl. häckningar	Håslövs ängar	3	2	1	3	3	4	6
	Isternäset	2	1	0	1	2	2	1
	Övriga lokaler	0	0	1	1	0	0	0
	Totalt	5	3	2	5	5	6	7
Kläckta kullar	Håslövs ängar	3	1	4	4	3	4	2
	Isternäset	0	0	0	0	1	0	0
	Övriga lokaler	0	0	0	0	0	0	0
	Totalt	3	1	4	4	4	4	2
Flygga ungar	Håslövs ängar	1	0	4	3	0	1	0
	Isternäset	0	0	0	0	1	0	0
	Övriga lokaler	0	0	0	0	0	0	0
	Totalt	1	0	4	3	1	1	0

Förekomsten av pilgrimsfalkar på strandängarna i Vattenriket har säkerligen haft en negativ påverkan på rödspovspopulationen eftersom de är en av få predatorer som kan ta, och bevisligen tar, rödspovar i flykten. En ung hane pilgrimsfalk övervintrade för första gången i Kristianstad 2001 och hade vattentornet som sin övernattningsplats. En hona gjorde honom sällskap i december 2006. De häckade framgångsrikt 2010–2012. Hanen ådrog sig en skada i vänstervinge under vårvintern 2007 vilket gjorde honom lätt att känna igen (saknades flera handpennor som inte växte ut igen). Fram till att han blev förgiftad sommaren 2012 (det är en annan historia) jagade han regelbundet på Isternäset och även ofta vid Hammarsjön. Honan sågs i området till och med våren 2015 och då oftast vid Isternäset och på Håslövs ängar. Paret fanns alltså i området under sex års tid under vilka flera fynd av rester från slagna rödspovar gjordes vid/på vattentornet. Hur många rödspovar som slogs av paret under de tio säsonger som någon av dem fanns stationärt i området under häckningstid (hanen övervintrade endast fram till 2006 då han för första gången sågs sommartid) är svårt att uttala sig om men säkerligen ökade trycket på rödspovarna i och med att falkarna hade ungar att föda 2010–2012.

Vid Håslövs ängar har fler observationer gjorts av tillfälligt besökande pilgrimsfalkar och där fanns även en adult hane som jagade på ängarna regelbundet under perioden 27 februari till 7 maj 2016 (en tillfällighet att 2016 var ett katastrofår för rödspovarna?). Det kan med andra ord inte uteslutas att pilgrimsfalkarna har haft en avgörande, eller i vart fall bidragande, roll för rödspovarnas populationsutveckling i Vattenriket under de senaste 15 åren (Figur 4).

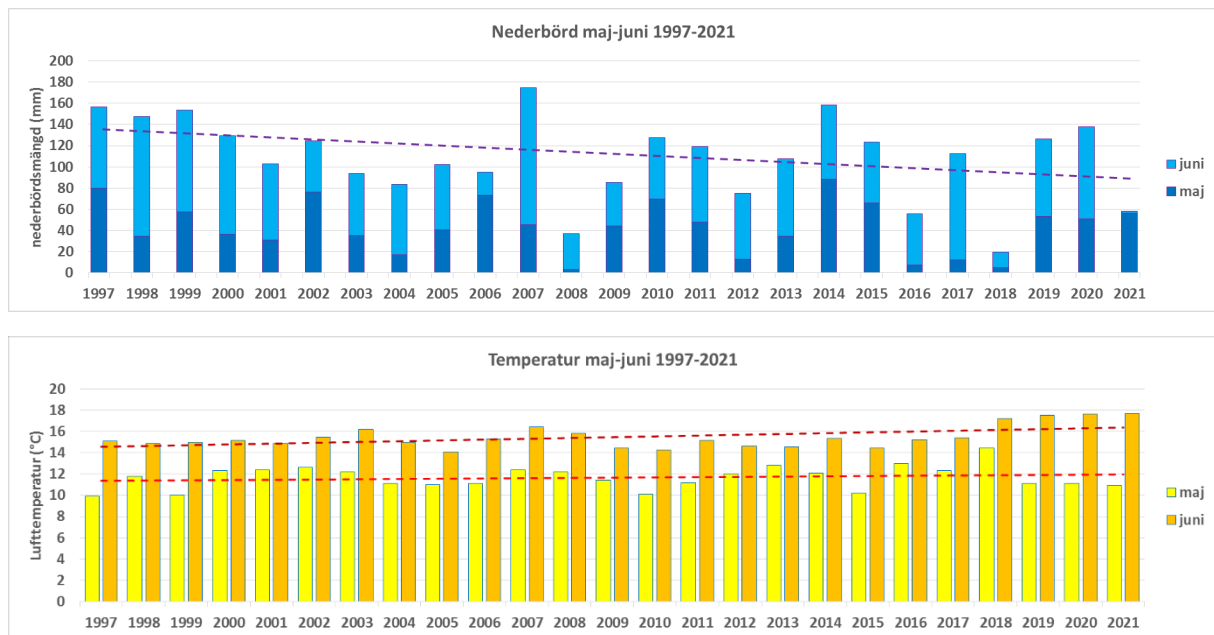

Figur 4. Förekomst av rödspov i Kristianstads Vattenrike med fokus på perioderna då pilgrimsfalkar förekom permanent i området (2008–2016). Falkarna häckade framgångsrikt 2010–2012. Hanen och ungrarna förgiftades i juni 2012. Honan i paret dröjde kvar till och med 2015. En ny adult hane pilgrimsfalk var stationär på Håslövs ängar under häckningssäsongen 2016.

Huruvida där finns en korrelation eller inte får förbli osagt men att pilgrimsfalkarnas närvaro påverkar beståndet av rödspov förefaller sannolikt (Figur 4). Ifall minskningen berott på direkt predation eller om rödspovarna väljer att häcka någon annanstans pga. pilgrimsfalkarna är en annan fråga. Det senare är tänkvärt eftersom det verkar i första hand ha varit honorna som försvann från området. Hanarna kan tänkas vara mer ortstrogna än honorna och därmed bli kvar vid ett ökat hot. Kanske är det en kombination av predation och att rödspovar övergav området.

Att predation och igenväxning har en påtaglig påverkan på vadarpopulationerna är tydligt men ett annat problem i nuläget är sannolikt att det inte finns tillräckligt med föda i form av vattenlevande eller semiakvatiska evertetrater på strandängarna för att föda alla kläckta vadarungar tills de uppnått flygg ålder. Av allt att döma har senare års vattenbrist i slutet av maj och vidare in i juni påverkan på häckningsframgången, eftersom vattensamlingar torkar ut snabbt under den period då vadarungarna är som mest sårbara.

I figur 5 presenteras uppmätt nederbörds mängd och lufttemperatur i Kristianstad för maj och juni månad under de senaste 25 åren (1997–2021; SMHI öppna data). Den negativa trenden är tydlig i nederbörds mängd medan temperaturen har en svagt positiv trend. Framförallt de fyra senaste säsongerna har varit extremt varma i juni med en medeltemperatur på 17,5°C jämfört med 15,5°C för hela 25-års serien (de fyra sista åren drar dessutom upp medelvärde 0,4 grader). Medelnederbörden för hela tidsserien är 108 mm/säsong. Kombinationen av minskad nederbörd och högre temperatur samverkar troligen till att öka på uttorkningstakten av strandängarna i månadsskiftet maj–juni.

Figur 5. Nederbördsmängd (överst) och lufttemperatur (nederst) i Kristianstad 1997–2021 (SMHI öppna data). Uppgifter om nederbördsmängd i juni 2017 samt temperatur i juni 2017, maj–juni 2018 saknas och har därför hämtats från Bromölla (nederbörd) och rl.se (temperatur). Notera att det i juni 2021 endast föll 1,6 mm regn varför ljusblå stapeldel är knappt skönjbar!

Sammantaget finns det trots allt goda förutsättningar för att rödspovarna ska klara sig kvar i Kristianstads vattenrike eftersom populationen, trots dålig reproduktion, i nuläget är relativt stabil. Med lite hjälp på traven (röjningsarbete och predatorkontroll) och ett par vädermässigt gynnsammare vårsäsonger skulle de sju till åtta paren kunna producera tillräcklig med ungar för att avsevärt förbättra situationen.

Hane rödspov på Håslövs ängar 22 april 2021

Biosfärområde Kristianstads Vattenrike -bra för natur och människa

Den här rapporten ingår i Biosfärkontoret Kristianstads Vattenrikes skriftserie **Vattenriket i fokus** (ISSN 1653-9338).

Här publiceras rapporter och inventeringar som utförts på uppdrag eller i samarbete med Biosfärkontoret.

Rapporterna går att ladda ner från
vattenriket.kristianstad.se/fokus.

Läs mer och se kontaktuppgifter på hemsidan
vattenriket.kristianstad.se